



Тетяна МЕДИНСЬКА

Особливості господарської діяльності філій транснаціональних компаній США в економічному просторі України

Актуальність теми дослідження. Процес транснаціоналізації сьогодні охопив усі сфери діяльності світової господарської системи. Характеризуючись складністю і динамічністю, він перманентно доповнюється новими тенденціями і явищами, які значною мірою впливають на сучасну світову економіку. Глибина і масштабність корпоратизації стосується практично всіх основних галузей економіки і свідчить про об'єктивний характер провідної ролі інтегрованого бізнесу у забезпеченні економічного зростання й індустріального розвитку країн. Важливими і своєчасними постають дослідження впливу крупних ТНК розвинутих країн на економіки транзитивного типу.

Проблемам дослідження феномену ТНК, економічного механізму їх функціонування, пріоритетів та проблем розвитку в умовах глобалізації та впливу на національні економічні системи присвячено ряд праць зарубіжних і вітчизняних науковців, таких як: М. Аокі, Р. Верной, Ч. Гіл, Р. Гріфін, Дж. Даннінг, Р. Коуз,

Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, В. Новицький, Т. Орехова, М. Пастей, О. Плотніков, О. Рогач, В. Рокоча, Л. Руденко, І. Сазонець, В. Супян, А. Філіпенко, Г. Чижиков, Г. Черніченко, С. Якубовський та ін.

Водночас, не дивлячись на такий вагомий науковий здобуток, поведінка, методи регулювання діяльності ТНК характеризуються постійними змінами, їх вплив на нові економічні системи неоднозначний, що потребує постійного наукового моніторингу. Недостатньою є вітчизняна законодавча база, відсутні методичні підходи та практичні рекомендації щодо створення, функціонування та розвитку вітчизняних корпорацій, а також оцінка впливу діяльності іноземних ТНК на економіку держави в умовах глобалізації.

Метою статті є визначення провідних концепцій розвитку ТНК, дослідження сучасного етапу транснаціоналізації світової економіки завдяки ТНК Сполучених Штатів та визначення перспектив розвитку цього процесу в Україні, розробка науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення міжнародної бізнес-діяльності в умовах корпоратизації світогосподарського розвитку, зокрема впливу господарської діяльності філій американських ТНК на стан і розвиток національної економіки України.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження стали фундаментальні положення стратегічного управління, міжнародно-економічних відносин, економічної глобалізації, транснаціоналізації економіки, розвитку та діяльності ТНК. Для досягнення визначеної мети використовувалися такі наукові методи: логіко-діалектичний та історичний, логічного узагальнення результатів та експертних, системного аналізу і синтезу, порівняння, групувань і вибірок, моделювання.

Основна частина. Ще у 2013-2016 роках інвестиційна діяльність ТНК в країни з економікою, що розвивається, продовжувала зростати. Водночас, на тлі зростання обсягів світової торгівлі, у 2017 році відбулось скорочення глобальних потоків прямих іноземних інвестицій на 23% у порівнянні з минулим роком (за даними Конференції ООН із торгівлі і розвитку ЮНКТАД), а також кількості транскордонних злиттів та зниження обсягу заявлених інвестицій у нові проекти, що, в свою чергу, можна розглядати як один із ключових показників майбутніх тенденцій транснаціоналізації світової економіки.

За даними рейтингу транснаціональних корпорацій (ТНК) Forbes, до першої десятки найкрупніших корпорацій світу входять

ТНК тільки двох розвинутих країн, як США та Китай, що свідчить про потужний економічний потенціал обох країн. Сьогодні в Україні найбільша кількість ТНК представлена у переробній промисловості. Більшість з них сьогодні є прибутковими. За версією Forbes, найбільшу виручку від реалізації продукції на вітчизняному ринку отримують ТНК США, що працюють в тютюновій та харчовій галузях промисловості, а саме: JT International, PepsiCo та Philip Morris.

Структура й динаміка інвестицій свідчать про орієнтацію більшості іноземних інвесторів на отримання швидкого прибутку. ТНК Сполучених Штатів, як і компанії з інших країн, здійснюють діяльність на території приймаючої країни за допомогою своїх дочірніх підприємств та філій. В Україні зафіксовано близько 7 тис філій іноземних ТНК, тоді як у світі їх приблизно 810000, тобто це 0,8 % від загальної кількості філій ТНК [1].

Серед мотивів здійснення діяльності на ринку України перше місце в рейтингу займає мотив “розмір і потенціал ринку” (20%), друге місце – “інтерес до доступу на ринок” (15%). Крім цього, відзначено і мотиви “зростаюча частка на світовому ринку” (7%); “експортні можливості” (12%); “забезпечення експорту”; “доступ до ресурсів”; “вартість ресурсів”; “якість ресурсів” (9,8% кожний) [2].

Виходячи з вивчення досвіду інших країн, можна погодитися із М. Юнацьким, який акцентує увагу на необхідності обмеженого доступу іноземних інвесторів до металургії, транспорту, суднобудування, енергетики та телекомунікацій як основи національної економічної безпеки [3].

Екс-директор Національного інституту стратегічних досліджень та екс-глава ради НБУ А. Гальчинський підкреслює, що сьогодні формується нова інституціональна архітектура глобалістики, що буде “вибудовуватися на відповідному фундаменті – на фундаменті планетарного суспільства”. Вчений пояснює “реалії нової парадигми ринкових відносин – конвергентний ринок, який формує свої конструкції як атрибут відносин партнерів по “виробництву” інформації і знань, механізм примноження інтелектуального багатства”. При цьому на увагу заслуговують основи *внутрішньокорпоративних відносин горизонтальних* за своєю структурою *ТНК*, тому актуальним є питання про відносини конвергенції, що формуються між фінансовим капіталом і державою, корпорацією і малим бізнесом [4]. Найбільших інвесторів серед ТНК у промисловість України у 2017 році наведено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Найбільші інвестори серед ТНК у промисловість України у 2017 році

№ з/п	Корпорація	Країна походження	Обсяги інвестицій, млн грн	Галузь
1.	McDonald's Corporation	США	225	Харчова промисловість
2.	Nestlé S.A.	Швейцарія	198,2	Харчова промисловість
3.	British American Tobacco	Великобританія	185,6	Тютюнова промисловість
4.	British Petroleum	Великобританія	164,5	Нафтогазова промисловість
5.	Procter&Gamble	США	156,8	Харчова промисловість
6.	Shell	Нідерланди	147,9	Нафтогазова промисловість
7.	Coca-Cola	США	121	Харчова промисловість
8.	Unilever	Великобританія / Нідерланди	115,5	Харчова промисловість і побутова хімія
9.	PepsiCo	США	112,3	Харчова промисловість

Авторська розробка на основі [5]

Таким чином, із дев'яти найбільш крупних корпорацій-інвесторів у вітчизняну економіку у 2017 році чотири – американські, включно із першим місцем у даному рейтингу за обсягами інвестицій. У цьому ж році помітне підвищення частки інвестицій з боку європейських держав, які складають решту приймаючих країн ТНК, обсяги інвестицій яких у вітчизняну економіку найбільший.

З урахуванням досвіду розвинутих країн, зокрема Сполучених Штатів, для національних систем корпоративного управління на етапі перехідної економіки як основні завдання доцільно виділити такі:

- 1) захист інтересів інвесторів у процесі концентрації власності;
- 2) розвиток ринку корпоративного контролю і самоконтролю;
- 3) збалансування напрямів виконавчого та наглядового контролю;

- 4) нормативне забезпечення компенсації топ-менеджменту;
- 5) забезпечення прозорості, надійності та загалом ефективності представницької діяльності агентів [6].

Водночас поступки в прозорості слід використовувати з обережністю, оскільки в перехідних економіках вони можуть розглядатись як інструмент конкурентної боротьби та провокувати розслідування з метою збереження адміністративного впливу на господарчі суб'єкти. Іншою характерною ознакою моделі корпоративного управління трансформаційних економік є відчутність впливу фактору “side payments” – побічних платежів. У США завдання нейтралізації дії цього фактору було вирішено ще у 1846 р. завдяки впровадженню закону про лобіювання.

Фундаментальні характеристики стабільності економічних відносин в економіці перехідного періоду кінця ХХ ст визначені у наукових працях Л. Девіса [7], Д. Норта [8], О. Уільямсона. Саме О. Уільямсон сформулював поняття “інституціональне оточення” [9, с. 36–39], яке визначає загальну стабільність структур власності та норм їх перебігу протягом усього періоду здійснення довгострокових інвестицій.

Нова ж інституціональна теорія обґрунтовує той факт, що разом із розвитком конкретної економіки повинна змінюватись й оптимальна структура її власності. Так, сучасник Уільямсона Ф. Уейнгаст наголошує на взаємозалежності “фундаментальної політичної дилеми та господарської системи” [10, с. 286–311]. Інші його сучасники Дж. Лін та Дж. Ньюгент небезпідставно вважають, що особливості та темпи розвитку інституціональних змін в умовах перехідної економіки повинні аналізуватись комплексно в межах інституціональної структури загалом [11, с. 2307].

Ознакою започаткування і розвитку інститутів актуального корпоративного управління для перехідних економік можуть слугувати кількісні показники виникнення та локації портфельних компаній, виходу компаніями на первинне публічне розміщення (Initial Public Offering – IPO) акцій, використання процедур “diligence” для внутрішнього та зовнішнього контролю.

Основною перешкодою у розвитку означених напрямів у корпоративному просторі економік транзитивного типу є злиття функцій власника і топ-менеджера, самофінансування, “маріонеточні” ради директорів та відсутність зовнішніх стимулів та мотивів.

Прискорення процесів консолідації та поглинання ТНК-ми Сполучених Штатів українських підприємств пов'язане із досягненням ефектів економії на витратах після злиття компаній (раціоналізація виробництва, стратегічне розташування, доступ до сировинних ресурсів, економія на витратах на оплату праці, залучення капіталу, динамічна ефективність). Водночас, поряд із позитивними внутрішньогосподарчими аспектами, виникає напруження на іншому рівні – міра збігу інтересів країни та транснаціональної корпорації.

Проблеми реформи корпоративного управління стали об'єктом уваги ОЕСР (доопрацювання принципів корпоративного управління, 2003 р.), ЄС (створення групи експертів у 2001 р.), "Великої сімки" (зустріч у 2002 р.). Ключові суперечності були розташовані у площині спроб нав'язати світовій спільноті **американську модель бізнесу** для забезпечення конкурентних переваг у глобальному контексті та спрощення процесів поглинання та придбання. Ставкою у вирішенні питання є підконтрольність і забезпечення преференцій у процедурах інвестування та опрацювання світових фінансових потоків, закріплення політичної лояльності причетних держав, збереження можливостей зміцнення національної економіки та власної грошової одиниці за посередництва нових інструментів.

Сьогодні триває реформа корпоративного управління державних підприємств в Україні. Так, Міністерством енергетики та вугільної промисловості України з метою впровадження світових стандартів корпоративного управління та з урахуванням рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) наразі розпочато процес корпоративного управління на особливо важливих для економіки та безпеки держави підприємствах. У 2018 році були сформовані незалежні наглядові ради у таких державних компаніях – "Укрзалізниця", "Укренерго", "Укрпошта", "Адміністрація морських портів України" (завершено у лютому). Завершується відбір кандидатів до наглядової ради "Міжнародний аеропорт "Бориспіль" [12].

Створення незалежних наглядових рад на державних підприємствах, які переберуть на себе ключові кадрові та контрольні повноваження міністерств та урядових структур, дозволить, в першу чергу, запобігти політичному втручанням та корупції, розмежувати функції регулятора та власника, впровадити світові стандарти корпоративного управління.

Загалом процес створення структурних побудов компаній повинен включати не тільки інвестування **американською компанією** капіталу для розвитку діяльності господарюючого суб'єкта, але й надання додаткового довгострокового капіталу для розвитку конкретного бізнесу. Мова йде про переважно кредити, які надаються портфельними банківськими установами. Також у США, як і в інших національних системах корпоративного управління розвинутих ринкових держав, сформувалась досить ефективна система протидії та стримування рейдерства з метою збереження вкладених інвестицій та захисту інтересів власних інвесторів.

У цілому можна стверджувати, що *процедурний фактор* має більш суттєвий вплив на ефективність внутрішньої системи корпоративного управління, аніж лібералізація господарського життя, пом'якшення валютного обігу, відмова від фіксованих цін, впровадження сучасних фінансових інструментів тощо. Основними характерними рисами діяльності ТНК США на українському ринку є їх непорушні конкурентні позиції, інноваційність, агресивна маркетингова політика, юридична і політична захищеність.

Для всіх країн світу зайнятість у системі соціальних та економічних проблем посідає провідне місце і разом з показниками рівня життя виступає своєрідним індикатором соціальних процесів. Тому не дивно, що ціла низка провідних ринкових держав світу взяли курс на побудову соціального ринкового господарства з вираженим акцентом на активну державну стратегію щодо підтримки інформаційно містких, інноваційних секторів зайнятості.

Перед урядом нашої країни стає вкрай важливим питання про макроекономічну стабільність та безпеку. Звичайно, в період скорочення рівня економічного розвитку, скорочення робочих місць, уряд був задоволений виходом ТНК, зокрема американських, на український ринок. Власники ТНК не обіцяли створити нові робочі місця, проте зберігали ті, що вже були створені. Підтримуючи рівень зайнятості на попередньому значенні, вони утримували загальний її рівень у країні. Окрім того, сума соціальних видатків – виплат по безробіттю, завдяки цьому була значно меншою.

Починаючи з кінця 2008-го року, від початку світової економічної кризи, можна спостерігати затримки у виплаті заробітної плати вітчизняним працівникам у філіях американських компаній, що пов'язані, разом з іншим, і з прорахунками грошової та інвестиційної політики самих ТНК. Окрім того, внаслідок економічної кризи

підприємства почали примусове скорочення чисельності персоналу, примусові відпустки за власний рахунок або використовували такі форми, як примусову неповну зайнятість.

На підприємствах американських, як і інших ТНК в Україні стали порушуватися соціально-економічні права працюючих, зокрема:

- багатьма філіями ТНК Сполучених Штатів в Україні порушується трудове законодавство щодо тривалості робочого дня, режиму праці, набули значного поширення незаконна підміна трудових договорів цивільно-правовими угодами та протиправна система штрафів;
- профспілкові організації зазнають тиск зі сторони адміністрації при створенні профспілок та веденні колективних переговорів;
- порушення призводять до надексплуатації персоналу, високого рівня травматизму та його приховування, а в результаті виникають неформальна зайнятість, несплата внесків загальнообов'язкового державного соціального страхування та ухилення від сплати податків;
- спостерігаються непоодинокі звільнення з роботи робітників, що скористалися законодавством України і створили на американському підприємстві профспілку.

Орієнтовний перелік питань щодо розкриття інформації про довілля, персонал та корпоративне управління повинен виконуватись усіма філіями закордонних ТНК у приймаючій країні, і рекомендується нами для застосування в інституційній базі американських ТНК щодо господарської діяльності на території України (табл. 2).

Також слід зазначити, що національний капітал здатний конкурувати з ТНК у середині країни лише тоді, коли сам структурується в потужні фінансово-промислові утворення, які провадять активну зовнішню економічну політику. Якщо поглянути на перелік 200-т найбільших компаній України (за доходами, прибутками та іншими параметрами), то частина їх підпадає під визначення корпорацій Комісією ООН за обсягами продажу й пріоритетними сферами діяльності, які є українськими конкурентними перевагами. Загалом приблизно 25 українських підприємств із переліку 200-т найбільших відповідають критеріям, які дають змогу стати ТНК.

Наприклад, українські компанії вже мають досвід видобутку корисних копалин у Північній Африці, країнах Близького Сходу й створення там дочірніх підприємств. Інший приклад – підприємства,

Таблиця 2.

Орієнтовний перелік питань щодо розкриття інформації про довкілля, персонал та корпоративне управління

Інформація з питань довкілля	Звіт про корпоративне управління
Екологічна відповідальність підприємства	Регулювання та відповідність (зовнішні і внутрішні документи, що регулюють корпоративне управління)
Опис і оцінка впливу бізнесу на довкілля: види і кількість викидів	Структура управління
Заходи щодо збереження навколишнього середовища, зокрема заходи щодо використання енергозберігаючих технологій та поновлюваної енергії	Склад Ради директорів та бібліографічні дані кожного члена Ради
Витрати на проведення заходів щодо збереження довкілля	Права і обов'язки Ради директорів
Оцінка змін у довкіллі після здійснення заходів щодо збереження навколишнього середовища	Склад Наглядової Ради та бібліографічні дані кожного члена Ради
Інформація з питань персоналу	Права і обов'язки Наглядової Ради, необхідні компетенції та обмеження щодо участі
Загальна кількість працівників	Стан виконання обов'язків Наглядової Ради
Співвідношення штатних і нештатних працівників	Інформація про участь члена Наглядової Ради у засіданнях
Співвідношення працівників, що працюють повний робочий день, і працівників, які працюють неповний робочий день	Інформація про компенсаційні виплати керівному персоналу та членам Наглядової Ради
Частка жінок на керівних посадах	Наявність і стан внутрішнього контролю
Плинність кадрів, рівень збереження персоналу, вакансії	Власники істотної участі у суб'єкта господарювання та зміна їх складу протягом року
Заходи із заохочення працівників	Антикорупційні програми
Щорічні збори учасників та стосунки з інвесторами	Операції із зв'язаними сторонами
Охорона праці та безпека персоналу	
Забезпечення поваги до прав людини	

Складено автором на основі [13]

які належать до сфери ритейлу. Приміром, “Епіцентр” з оборотом 28 млрд грн. Він не монополіст на українському ринку, однак є дуже потужним суб’єктом господарювання. Продовжимо список і згадаємо великі мережі українських АЗС або машинобудівних гігантів “Мотор Січ”, “Антонов”.

При цьому для ТНК Сполучених Штатів найбільш привабливими є українська харчова промисловість, підприємства торгівлі, фінансовий сектор, фармацевтика. У саме цих галузях обіг капіталу є швидким, а комерційні ризики – мінімальні. Привабливим для ТНК із промислово розвинутих країн є також інвестування в інфраструктуру бізнес-послуг для обслуговування, в першу чергу, підприємств з іноземними інвестиціями.

Збільшення обсягів прямих закордонних інвестицій (ПЗІ), а це близько 90%, що припадають на частку крупних ТНК, в цілому негативно впливає на торговельний баланс країни, а девальвація національної валюти призводить до позитивних наслідків. Негативний вплив ПЗІ на торговельний баланс України пов’язаний, насамперед, з тим, що ТНК, які діють у країні, під час випуску продукції воліють закуповувати комплектуючі, устаткування і сировину у своїх підрозділах за кордоном. При цьому ТНК, створюючи філії в Україні, у першу чергу прагнуть реалізувати свою продукцію на внутрішньому ринку, практично не орієнтуючись на зовнішні. У результаті діяльність в Україні підприємств з іноземними інвестиціями призводить до зменшення сальдо товарної експортно-імпортної торгівлі країни.

Встановлення нормативної кількості рішень щодо діяльності філій крупних ТНК на території нашої країни, що виробляються державними органами за визначеними функціями, надає можливість планового управління на макро-рівні економічною безпекою держави та найбільш раціональним задоволенням попиту споживачів. Всяке відхилення у ту чи іншу сторону від нормативної (раціональної) кількості рішень є ознакою нераціональної організації системи, її слабкою адаптованістю до ринкових відносин. У зв’язку з цим доцільно визначати коефіцієнт невідповідності рішень, що виробляються, нормативній (раціональній) кількості (K_1) (розроблено автором на основі [14, с. 76-79]):

$$K_1 = 1 - \left(\frac{\sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J r_{ij}^{(1)}}{\sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J r_{ij}^{(2)}} \right) \quad (1.2)$$

де $r_{ij}^{(1)}$ і $r_{ij}^{(2)}$ — фактична і нормативна кількість рішень, що ухвалюються за визначений проміжок часу.

За допомогою K1 встановлюють кількісну характеристику функціонування певної філії на території України як суб'єкта господарської діяльності та всієї відповідної економічної системи в цілому. Водночас ефективність роботи системи в значній мірі залежить від структури рішень, що ухвалюються, щодо взаємодії, її відповідності нормативній (раціональній) матричній моделі.

Не можна не відмітити, що процеси транснаціоналізації у світовому господарському просторі паралельно супроводжуються процесами регіоналізації, яка показує більшу ефективність у довгостроковій перспективі. Основною метою, що ставлять перед собою країни, які пішли шляхом регіональної інтеграції, є досягнення сталого економічного розвитку, що сприятиме підвищенню соціально-економічного та культурного добробуту всіх громадян країн-членів регіонального об'єднання на основі формування єдиного соціально-економічного і політичного простору. Можна стверджувати, що *об'єктивно процес глобалізації світової економіки розвивається через регіоналізацію* [15], хоча процеси транснаціоналізації сьогодні залишаються *актуальними* і доречними.

Передумовою, яка в майбутньому буде відігравати домінуючу роль у розвитку регіоналізації світової економіки, є енергетична складова, яка передбачає підвищення ефективності впливу на соціально-економічні процеси, що вимагає дослідження національних енергетичних стратегій та впливу глобалізації й регіоналізації на їх ефективність [16].

Висновки. Таким чином, діяльність філій американських ТНК продовжують здійснювати суттєвий вплив на економіку України, поступово збільшуючи обсяги інвестиційних вкладів у різні галузі вітчизняного народного господарства.

Перед урядом нашої країни стає вкрай важливим питання про макроекономічну стабільність та безпеку. У період скорочення рівня економічного розвитку, скорочення робочих місць, уряд був задоволений виходом ТНК, зокрема американських, на український ринок. Водночас найбільшими порушниками на українському ринку є найкрупніші торговельні ТНК, і серед них, в першу чергу, американські. Такі компанії часто переводять всіх своїх співробітників на контрактні відносини, згідно з якими працівник змушений погодитись на всі умови, запропоновані у контракті.

Створення незалежних наглядових рад на державних підприємствах, які переберуть на себе ключові кадрові та контрольні повноваження міністерств та урядових структур, дозволить, в першу чергу, запобігти політичному втручання та корупції, розмежувати функції регулятора та власника, впровадити світові стандарти корпоративного управління.

У цілому можна стверджувати, що *процедурний фактор* має більш суттєвий вплив на ефективність внутрішньої системи корпоративного управління, аніж лібералізація господарського життя, пом'якшення валютного обігу, відмова від фіксованих цін, впровадження сучасних фінансових інструментів тощо. Основними характеристиками діяльності ТНК США на українському ринку є їх непорушні конкурентні позиції, інноваційність, агресивна маркетингова політика, юридична і політична захищеність.

За допомогою коефіцієнту невідповідності рішень, що виробляються, нормативній (раціональній) кількості, встановлюють кількісну характеристику функціонування певної філії на території України як суб'єкта господарської діяльності та всієї відповідної економічної системи в цілому. Ефективність роботи системи в значній мірі залежить від структури рішень, що ухвалюються, щодо взаємодії, її відповідності нормативній (раціональній) матричній моделі.

Хоча процеси транснаціоналізації сьогодні залишаються актуальними і доречними, більш ефективним у ході глобалізації світової економіки сьогодні все більше виявляє себе явище *регіоналізації*. Співвідношення між процесами глобалізації та регіоналізації має модель діалектичної єдності протилежностей. Слід відзначити зміну економічного характеру процесу глобалізації: якщо раніше світ ставав глобальним через інтеграційні процеси об'єднання національних економік, то сучасний стан глобалізації проходить шляхом об'єднання регіональних угруповань.

References:

1. NationMaster: World Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nationmaster.com>.
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]: http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&t_ag=InvestitsiiniKlimatVUkraini.
3. Юнацький М.О. Огляд фінансових і не фінансових чинників впливу діяльності ТНК на економіку. URL: <http://economyandsociety.in.ua/journal-15/22-stati-15/1819-yunatskij-m-o>.

4. Анатолий Гальчинский: "Конец евроцентризма: что дальше?" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zn.ua/macrolevel/anatoliygalchinskiy-konec-eurocentrizma-cto-dalshe-.html>.
5. Forbes (2017) 200 najbil'shyh kompanij Ukrainy [200 largest companies in Ukraine]. Available at: <http://forbes.ua/ratings/2>.
6. Becht M., Bolton P., Roell A. Corporate Governance and Control // Constantinides G., Harris M., Stulz R. (eds.) Handbook of Economics of Finance. – North-Holland, 2002.
7. Davies N. Europe. A History. – Oxford, 1996.
8. Claude Ménard, Shirley Mary M. (2011): The Contribution of Douglass North to New Institutional Economics. PDF, p. 19.
9. Williamson O. The Evolving Science of Organization // Journal of Institutional and Theoretical Economics. – 1993. – Vol. 149. – №1. – Pp. 36–63.
10. Weingast B. Constitutions as Governance Structures: the Political Foundations of Secure Markets // Journal of Institutional and Theoretical Economics. – 1993. – Vol. 149. – Pp. 286–311.
11. Lin J.Y., Nugent J.B. Institutions and economic development // Handbook of Development Economics. – 1995. – Vol. III. – Ch. 38. – P. 2307.
12. Триває реформа корпоративного управління державних підприємств в Україні // Урядовий портал. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/trivaye-reforma-korporativnogo-upravlinnya-derzhavnih-pidpriemstv-minenergovugillya>.
13. Discussion Paper DP/2017/1 Disclosure Initiative – Principles of Disclosure: IASB. URL: <http://www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/disclosure-initiative-principles-of-disclosure/discussion-paper/published-documents/discussion-paper-disclosure-initiative-principles-of-disclosure.pdf>.
14. Нестеренко С.С. Сутність збуту в системі маркетингу підприємства / С.С. Нестеренко, І.Ю. Кутліна // International Scientific and Practical Conference "WORLD SCIENCE". – 2016. – № 1(5). – С. 76-79.
15. Gardini, G.L. (2010). The Origins of Mercosur: Democracy and Regionalization in South America (Studies of the Americas). Algrave Macmillan, February 16.
16. Report on progress in creating the internal gas and electricity market, Commission of the European Communities (15.11.2010) // ec.europa.eu.

Transliteration of References:

1. NationMaster: World Statistics [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.nationmaster.com>.
2. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Elektronnyi resurs]: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&t ag=InvestitsiiniKlimatV Ukraini>.
3. Yunatskiy M.O. Ohliad finansovykh i ne finansovykh chynnykiv vplyvu diialnosti TNK na ekonomiku. URL: <http://economyandsociety.in.ua/journal-15/22-stati-15/1819-yunatskij-m-o>.

4. Anatoliy Halchynskiy: "Konets evrotsentryzma: chtо dalshe?" [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://zn.ua/macrolevel/anatoliygalchinskiy-konec-evrocentrizma-chto-dalshe_.html.
5. Forbes (2017) 200 najbilshyh kompanij Ukrainy [200 largest companies in Ukraine]. Available at: <http://forbes.ua/ratings/2>.
6. Becht M., Bolton P., Roell A. Corporate Governance and Control // Constantinides G., Harris M., Stulz R. (eds.) Handbook of Economics of Finance. – North-Holland, 2002.
7. Davies N. Europe. A History. – Oxford, 1996.
8. Claude Ménard, Shirley Mary M. (2011): The Contribution of Douglass North to New Institutional Economics. PDF, p. 19.
9. Williamson O. The Evolving Science of Organization // Journal of Institutional and Theoretical Economics. – 1993. – Vol. 149. – №1. – Rr. 36–63.
10. Weingast B. Constitutions as Governance Structures: the Political Foundations of Secure Markets // Journal of Institutional and Theoretical Economics. – 1993. – Vol. 149. – Rr. 286–311.
11. Lin J.Y., Nugent J.B. Institutions and economic development // Handbook of Development Economics. – 1995. – Vol. III. – Sh. 38. – R. 2307.
12. Tryvaie reforma korporativnoho upravlinnia derzhavnykh pidpriemstv v Ukraini // Uriadovi portal. – Rezhym dostupu: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/trivaye-reforma-korporativnogo-upravlinnya-derzhavnih-pidpriemstv-minenergougilya>.
13. Discussion Paper DP/2017/1 Disclosure Initiative – Principles of Disclosure: IASB. URL: <http://www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/disclosure-initiative-principles-of-disclosure/discussion-paper/published-documents/discussion-paper-disclosure-initiative-principles-of-disclosure.pdf>.
14. Nesterenko S.S. Sutnist zbutu v systemi marketynhu pidpriemstva / S.S. Nesterenko, I.Iu. Kutlina // International Scientific and Practical Conference "WORLD SCIENCE". – 2016. – № 1(5). – C. 76-79.
15. Gardini, G.L. (2010). The Origins of Mercosur: Democracy and Regionalization in South America (Studies of the Americas). Algarve Macmillan, February 16.
16. Report on progress in creating the internal gas and electricity market, Commission of the European Communities (15.11.2010) // ec.europa.eu.

The Author

Medynska Tetyana,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Management Department. RSHU.
Rivne, Ukraine
E-mail: sherbur@ukr.net

Abstracts

MEDYNSKA TETYANA. **Właściwości gospodarczej działalności filii ponadnarodowych kompanii USA w ekonomicznym obszarze Ukrainy.** W artykule zbadano właściwości działalności ponadnarodowych korporacji USA w ekonomicznym obszarze Ukrainy, charakterystyczne cechy oraz pozytywne i negatywne skutki ponadnarodowości narodowej gospodarki Ukrainy od strony filii amerykańskich korporacji. Opracowano szacowaną listę pytań co do ujawnienia informacji o środowisku przyrodniczym, personelu i zarządzaniu korporacyjnym, która musi być wykonywana przez wszystkie filie zagranicznych PNK w przyjmującym kraju. Wynaleziono współczynnik niezgodności produkowanych decyzji z normatywną (racjonalną) ilością decyzji co do działalności filii dużych PNK na terytorium naszego kraju, które są produkowane przez organy państwowe zgodnie z określonymi funkcjami, oraz który tworzy możliwość okresowego zarządzania na makro-poziomie ekonomicznym bezpieczeństwem państwa i najbardziej racjonalnym zaspokojeniem popytu konsumentów.

Kluczowe słowa: ponadnarodowe korporacje (PNK), filie PNK Stanów Zjednoczonych, ponadnarodowość gospodarstwa, ujawnienie informacji, współczynnik niezgodności decyzji.

МЕДИНСЬКА ТЕТЯНА. **Особливості господарської діяльності філій транснаціональних компаній США в економічному просторі України.** У статті досліджено особливості діяльності транснаціональних корпорацій США в економічному просторі України, характерні риси та позитивні і негативні наслідки транснаціоналізації національної економіки України з боку філій американських корпорацій. Розроблено орієнтовний перелік питань щодо розкриття інформації про довілля, персонал та корпоративне управління, який повинен виконуватись усіма філіями закордонних ТНК у приймаючій країні. Винайдено коефіцієнт невідповідності рішень, що виробляються, нормативний (раціональний) кількості рішень щодо діяльності філій великих ТНК на території нашої країни, що виробляються державними органами за визначеними функціями, і який надає можливість планового управління на макро-рівні економічною безпекою держави та найбільш раціональним задоволенням попиту споживачів.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, філії ТНК Сполучених Штатів, транснаціоналізація господарства, розкриття інформації, коефіцієнт невідповідності рішень.

МЕДИНСКАЯ ТАТЬЯНА. Особенности хозяйственной деятельности филиалов транснациональных компаний США в экономическом пространстве Украины. В статье исследованы особенности деятельности транснациональных корпораций США в экономическом пространстве Украины, характерные черты, позитивные и негативные последствия транснационализации национальной экономики Украины со стороны филиалов американских корпораций. Разработан ориентировочный перечень вопросов относительно раскрытия информации об окружающей среде, персонале и корпоративном управлении, который должен выполняться всеми филиалами заграничных ТНК в принимающей стране. Изобретен коэффициент несоответствия решений, которые принимаются, нормативному (рациональному) количеству решений относительно деятельности филиалов крупных ТНК на территории нашей страны, которые производятся государственными органами по определённым функциям, и который предоставляет возможность планового управления на макро-уровне экономической безопасностью государства и наиболее рациональным удовлетворением спроса потребителей.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, филиалы ТНК Соединенных Штатов, транснационализация хозяйства, раскрытие информации, коэффициент несоответствия решений.

MEDYNSKA TETYANA. USA transnational companies' branches economic activity features in the economic space of Ukraine. In the article the features of activity of the USA multinational corporations in economic space of Ukraine are investigated, personal features, positive and negative consequences of the national economy of Ukraine coming from branches of the American corporations transnationalization are examined. A reference list of questions is worked out with information about an environment, personnel and corporate management performing, that must be executed by all branches of foreign MNC in a host country. A coefficient of disparity of decisions produced is invented, to normative (rational) decision content about the activity of American MNC branches on the territory of our country, that are produced by public organs in the context of certain functions, and that gives the possibility of macro-level state economic security management and the most rational meeting of consumers' demand.

Keywords: multinational corporations, branches of MNC of the United States, economies' transnationalization, information disclosure, decisions disparity coefficient.